

**БУГАЙ А. А.,
старший викладач**

*Національний
університет харчових
технологій*

ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ І ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ

Розпад існуючих імперій, якою, зокрема, був і СРСР, став запорукою створення багатьох об'єднань держав з різним геополітичним і економічним змістом¹. Прикладом у цьому розумінні можуть бути об'єднання країн Південно-Східної Азії, Південно-Американська співдружність, Аравійського Сходу (Аравійський півострів), країни Євро-економічного співтовариства (ЄЕС).

Виходячи з результатів, наслідків дії багатьох чинників інтеграційних процесів доходимо єдиного висновку, що їхня природа базується на глобальних масштабах першоджерел виникнення, функціонування і подальшого розвитку ресурсів життєзабезпечення. Якщо звернути увагу лише на запаси енергоносіїв, то можна назвати багато військових конфліктів, саме завдяки яким виборювалось вагомє місце у наявності, розподілі і перерозподілі цього важливого ресурсу.

Серед країн Південно-Східної Азії чільне місце займає Японія, яка через об'єктивні умови має таких ресурсів мінімальну кількість, далеких від забезпечення японського народу

усім необхідним на найвищому життєвому рівні. Разом з тим, завдяки максимальній інтелектуалізації, самоорганізованості і культурі народ цієї країни досяг небачених результатів у всіх сферах земного життя.

Саме на основі універсальної освіченості, а також збереженню і при множенню національних культурних надбань вдалося досягти небачених економічних результатів, пріоритетного місця розвитку серед національних культур народів планети. Отже, і у Японії робився і робиться особливий акцент на розвиток і поглиблення національної освіти, науки і культури. Та й не дивно, адже з цією тезою може не погоджуватися хіба що людина, з вкрай обмеженими інтелектуальними характеристиками. Бо, як засвідчують факти, не наявність ресурсів визначає місце держави у світовому просторі, а доцільність їх адресного спрямування і використання для потреб людини, наявність постійної пам'яті про недоліки і позитивні результати господарювання минулих поколінь співвітчизників. Японці доказали своїми справами і результатами, що вони належать до країн з найпередовішою освітою, наукою і культурою, до яких багатьом ще треба чимало часу, щоб навчитись поважати себе серед інших саме завдяки рівню досягнутих результатів.

Успішно застосовуючи досягнення науки у планетарному аспекті неабияких результатів досягли Індія і Китай. Будучи країнами з прадавніми культурами і цивілізаціями вони пішли шляхом раціонального пристосування сучасного прогресу, всіляко зберігаючи надбання минулої національної культурної спадщини. Воістину, цим народам є чим гордитися, бо збережених пам'яток матеріально-духовної культури більш ніж достатньо.

Україна, як вагома складова материково-континентальної Європи, має всі підстави оцінювати минулі кроки розвитку не як загарбницькі підкорена територія сусідньою Росією, а як специфічно-своєрідна окремішність у центрі Європи з прадавньою культурою, освітою і наукою, народною і релігійною узвичаєністю. Справді, який ще європейський народ має таку кількість історико-культурних і археологічних цінностей, що засвідчують собою рівень розвитку матеріального і культурного світовідчуття і його розуміння? А якщо додати до цього ще й часовий вимір, котрий налічує десятки тисяч років, то стає зрозумілим, чому так боялися московські борзописці усіх рангів істинної правди про Україну, її багатостраждальний, талановитий, універсально працьовитий і покірний народ, який ще й до цього часу не усвідомив своєї справжньої суверенності, терплячи обмежено-недолугих керівників, які лише те й роблять, що вміло (за вказівкою збоку), стосовно до політичної кон'юнктури, маніпулюють залишеними рудиментами рабської психології.

Після створення Організації Об'єднаних Націй (ООН), а також Євроатлантичного військового блоку (НАТО) Європа поступово (самостійно, без диктату США) почала відпрацьовувати сценарний механізм і режисурне втілення конкретних дій і заходів, спрямованих на самовизначення і автономну роль не лише на терені Європи, але й світу, створивши Євро-економічне співтовариство (ЕС).

Це не просто данина "моді" – у політиці, а тим паче, економіці, – так не буває. Тут справді реалізується принцип доцільності (адресної спрямованості), об'єднання зусиль і ресурсів багатьох учасників з метою створення максимально сприятливих умов життя і розвитку усіх і кожного зокрема. Прикладів такого успішного співробітництва досить багато – успішне витіснення з Європростору американського долара і заміна єдиною грошовою формою обігу ("Євро") у системі грошово-валютної політики, позбавивши США доларової експансії у Європі; раціональний перерозподіл енергоносіїв; вдосконалення системи харчозабезпечення з обов'язковим дотриманням вимог і нормативів ГАТТ/СОТ та ін.

Щодо НАТО, то тут спостерігаються суттєві якісні зміни у структурі військово-оборонної доктрини, виходячи з вимог колективної безпеки і створення сил швидкого реагування на основі аеромобільного забезпечення, досягаючи тим самим, максимальної оперативності у вирішенні військових конфліктів і запобіганню всіляких загроз глобального і локального характеру.

Отже, застосовуючи сповна принцип доцільності, Україна, проголосивши на весь світ, що вона без'ядерна (а була третьою на планеті по ядерному потенціалу), і позаблокова, і постійно наражаючись на експансіоністські прояви з боку близького і далекого зарубіжжя, їй нічого іншого не залишається як залишатись не лише територіально, але й економічно у єдиному Євро-континентальному просторі. З огляду на цілком ймовірне виникнення різномасштабних загроз, доцільно відпрацьовувати і вдосконалювати комплексну військово-оборонну доктрину на державному рівні, постійно відшліфовуючи її структурні елементи з орієнтацією на стан колективної Європейської і світової безпеки.

Варто акцентувати увагу на зазначення таких основних чинників, завдяки яким, у основному, формується економічна безпека (надійне функціонування макро- і мікроекономічних систем). Сюди належать: 1) ресурси праці, їх відтворення і ефективне кадрове забезпечення; 2) ресурсне забезпечення (від природних і економічних до військово-оборонних); 3) грошово-валютне забезпечення і 4) комплекс митних чинників.

Створення надійної народногосподарської і галузевої бази для ефективного використання і відтворення ресурсів праці та їх кадро-

вої політики забезпечує основу, стабільність розвитку державі, поліпшує соціально-економічний клімат суспільства країни. Тут першочерговим є система адресного спрямування заходів, виходячи з потреб галузевої структури НГК (народногосподарського комплексу). Недотримання вимог економічних законів та утворення перекосів викликає неодмінно утворення підстав для невдоволення економічно активної частини, а особливо працюючих, що суттєво позначається на платіжному балансі, розрегулюванні попиту і пропозиції, що призводить у свою чергу до утворення конфліктних ситуацій на ринку праці. Людина через кількість і якість праці – найбільша цінність держави.

За масштабністю і суттєвою вагомістю ресурси є базовими у системі єдиного народногосподарського комплексу держави. Якщо взяти природні ресурси, то вони найбільш повно сприймаються через їх систему функціонування у конкретних умовах господарювання, яке передбачає дію законів природи і суспільства через конкретні наслідки. Об'єктивність дії цих законів можна поділити на першу і другу стадії.

Перша стадія дії об'єктивних законів природи передбачає зародження, накопичення і трансформацію життєвої енергії у вигляді біоорганічних метаморфоз.

Друга стадія дії об'єктивних законів природи спрямовується виключно у русло соціальних умов через завершене втілення у економічних законах: співвідношення виробництва, розподілу, обміну і споживання.

Слідуючим стрижнем чинників економічної безпеки виступає грошово-валютний комплекс відносин². Експансія грошової одиниці однієї держави на території іншої – створює реальну загрозу господарському механізму останньої і навпаки. Підробка і викидання на ринок цінних паперів, неадекватних кількісним характеристикам реальних матеріально-ціннісних ресурсів, призводить до ослаблення економічного потенціалу держави.

Формування комплексу чинників, спрямованих на дотримання вимог і правил діючого законодавства на території держави, сприяє контролю над утворенням матеріально-ціннісних потоків, а також застерігає територію країни від небажаних товарів, продуктів і послуг, які непередбачені конкретними вимогами, а також від таких операцій, що становлять явну загрозу державі. Водночас, митна служба веде контроль над формуванням балансу експортно-імпортних товарних потоків з обов'язковим дотриманням правил адресної спрямованості.

Вказані (згадані) стрижні чинників економічної безпеки можна було б вважати вичерпними, якби не особливі їх прикмети (характери-

стики, першоджерела), які виникли за останні півсотні років, пронизуючи всю їхню суть вертикально-горизонтальною інтелектуалізацією. До числа вже згаданих країн – Японії, Індії і Китаю можна віднести материкову Корею (Північна + Південна), Таїланд, Тайвань та ряд інших держав, котрим ці приклади тотальної інтелектуальної насиченості стали у пригоді при подоланні кризових економічних явищ і процесів.

Не дивлячись на порівняно недавній період оздоровлення своїх національних економік вказані країни поступово долали перешкоди, орієнтуючись на європейський і світовий інтелектуальний потенціал, постійно брали з нього кращі досягнення, завдяки яким вдалося змінити економічну ситуацію на краще.

Отже, Україні не варто “чекати з моря погоди”, постійно оглядаючись на різні “уподобання і рецепти” сусідів. Воістину, хочеться згадати слова з пісні: “... сусіди – близькі, вороги – дальні...”. Зважаючи на реальний стан речей соціального і економічного аспектів варто сюди прилучити і внутрішню та зовнішню політику, для якої перші два чинники (комплекси чинників) є фундаментальною першоосновою. Так і хочеться сказати, що всяку політику створювали і здійснювали люди (персони, діячі державного і національного спрямувань), збагачені знаннями і фактами давньої і недалекої історії. Саме завдяки останнім історичним завданням керівники держав (справжні народні обранці) у першу чергу дбали про реальне поліпшення життєвих умов свого народу, його надійний внутрішній і зовнішній захист. Це гірка істина, яка знаходиться в межах знань 5-7 класів повноцінної десятирічної середньої школи. Адже ще зовсім недавно (15-20 років тому!) випускники середніх шкіл були універсально освіченими, йшли у самостійне життя глибоко розуміючи закони природи і суспільства, результативно долаючи перепони на своєму шляху. Слова таких молодих людей були продуманими і виваженими, а конкретність справи утверджували їх етико-моральний статус, який був обнадійливим для людей старшого і похилого віку, взірцем – для підростаючих.

Здобуття Україною суверенності і економіко-політичної незалежності – це результат довжиною майже у тисячу років. Завданням кожного глибокомислячого українця є не що інше, як комплексна (універсальна) оцінка реальностей і можливих перспектив. Зрозуміло, що це, у першу чергу, стосується необмежених “біля державно-політичних” функціонерів, а справжніх державотворців і політиків найвищого гатунку, для яких довіра народу, честь, совість і людська гідність – є найвищими критеріями їх діяльності, всього життя.

Долаючи шлях у Європу (ЄЕС), кожна країна цього співтовариства держав не ліквідовувала перепони, своєрідні завали на своєму шляху, а створювала такі соціально-економічні і правові умови для свого народу, які були б надійними за сучасного стану речей, перспективними – у майбутньому. Зрозуміло, що така результативність досягається не одразу. Це – результат інтелектуально-фізичної праці, волі, альтруїзму аж до самоприреченості.

Виходячи з цілком зрозумілих імперативів, інтеграцію як вступ до Євро-економічного співтовариства, варто розглядати як країну з досить високим рівнем соціально-економічного розвитку народу, з надійним станом захисту від загроз внутрішнього і зовнішнього характеру, оперативним управлінням і передбачуваністю економічних небезпек. Лише за таких умов країна-претендент може сподіватися на позитивне вирішення своєї долі на Раді Європи.

Треба бути відвертими, називаючи речі своїми іменами: Україну не всі у однаковій мірі сприймають позитивно, адже вона, як молода держава, територіально знаходиться у центрі Європи, маючи найбільшу територію та людський і природно-економічний потенціал. Факт, що європейці хотіли б бачити Україну – сировинним донором і своєрідним звалищем відходів виробничої і переробної діяльності, практично ні у кого не викликає ніякого сумніву. Тому треба відверто оцінювати через минуле – сучасне, а через реальні обставини, змістовно і адресно навчитись прогнозувати наше майбутнє.

Отже, Україна – самостійна, незалежна Держава, має всі об'єктивні підстави вирішувати свою долю так, як розвиваються і діють геостратегічні чинники глобальної і регіональної безпеки, виходячи з норм міжнародного і європейського права народів і націй.

Чергове поповнення ЄЕС шістьма державами: Болгарією, Словачкією, Польщею, Литвою, Латвією і Естонією, – кордони цього співтовариства практично упритул наблизяться до кордонів України, які становлять майже половину усіх кордонів нашої держави, що сягають за вісім тисяч погонних кілометрів.

Таким чином, варто нагадати, що не дивлячись на існування різних оцінок щодо України, вона є і буде одним з найбільших у світі виробників хліба, зброї, сучасної аерокосмічної і бронетехніки, наявністю ще нерозгублених прогресивних виробничих і наукових технологій, потужним інтелектуальним потенціалом³.

З цього приводу варто зазначити наявність в Україні Національної академії наук та цілого ряду галузевих академій, які об'єднують у своєму складі десятки і сотні науково-дослідних установ. У цих наукових осередках, на наше щастя, збереглися ще самовіддані, ініціативні, вчені-патріоти, які долаючи горезвісний залишковий

рубіж фінансування науки знаходять у собі мужність і силу підтримувати життєве горіння, утверджують свою пріоритетність новими досягненнями і відкриттями у світі.

Якщо все вищесказане про Україну – Державу у центрі Європи, – не переконує читача у тому, що незабаром Рада Європи сама проявить ініціативу і запропонує нашій країні поповнити сім'ю європейських держав на рівні ЄЕС, – на нашу думку, – саме так і станеться.

Скоротити термін цього Євроінтеграційного процесу поповнення можна лише за умови, коли урядові структури перестануть звинувачувати у своїй бездіяльності і некомпетентності будь-кого, а не самих себе. В Україні є всі об'єктивні умови бути найбагатшою і найщасливішою посмішками власного народу, – країною. Але це можливо за умови реалізації можливостей національних кадрів на рівні компетентного управління державними інституціями.

На завершення, слід гірко признатись, що держава втрачає авторитет перед власним народом і не тільки, якщо, практично, усебіч ігноруються права її громадян.

Варто також мати на увазі невиважену, а часом просто незрозумілу поведінку наших стратегічних партнерів з близького і далекого зарубіжжя, у проявах енергетичних та “кольчужних” претензій. Якщо це данина політиці, як характерній особливості міждержавних відносин (так вже повелося з прадавніх часів), – а якщо ж це натяк на можливий тиск, як одну з форм загроз економічній безпеці держави, а, відтак, і її національному суверенітету, тоді є над чим замислитись.

Отже, при подоланні зазначених негативних чинників шлях України у ЄЕС можливий, і не за горами.

ПОСИЛАННЯ

- ¹ Гегель. Г. Політичні твори. – М.: Наука, 1987. – С. 148.
- ² Мочерний С. Основи економічних знань. – К., Феміна, 1996, – С. 237.
- ³ Див.: Шлемко В.Т., Бінько І.Ф. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення. – К.: НІСД, 1997. – Розд.ІІ.

Надійшла до редакції 25.12.2002